

Srednja zdravstvena šola Ljubljana

SLOVNIČNA

SKLADNJA

POVED

Vsako besedilo je sestavljeno iz povedi.

Poved je najmanjša enota besedila, ki je zaokrožena množica pomensko in oblikovno povezanih besed, ki nekaj pomeni.

Poved se začne z veliko začetnico in konča s končnim določilom.

Povedi so lahko sestavljene iz enega samega stavka, to so **enostavčne povedi**, lahko pa so sestavljene iz več stavkov, to pa so **večstavčne povedi**.

Primeri:

- o Enostavčne povedi: vrata so se nenadoma odprla.
- o Večstavčne povedi: vrata so se nenadoma odprla, vstopil je zamaskiran ropar in stekel k omari.

STAVEK

Stavek so besede zbrane okrog ene osebne glagolske oblike.

Deli iz katerih je sestavljen stavek se imenujejo **stavčni členi**.

Vrste stavkov:

- ❖ **Enodelni:** nimajo osebek
 - o Dežuje.
 - o Počasi se daleč pride.
- ❖ **Dvodelni:** imajo osebek in povedek
 - o Dijaki pišejo.

PRISTAVEK

Pristavek je del, ki dodamo k stavku, ki dopolnjuje oz. pojasnjuje del stavka.

- o France Prešeren, največji slovenski pesnik, se je rodil v Vrbi.

PASTAVEK

O pastavkih govorimo, kadar je en del stavka medmet, členek, zvalnik.

- o Seveda, tega ne znaš
- o Joj, kako me boli.
- o Uh, kako je težek test
- o Mojca, takoj pridi dol.

POLSTAVEK

Polstavek je takrat, kadar je en del stavka deležnik ali deležje.

- o Pesmi, milo se glaseče
- o Boječ se, da jo bodo spodili je deklica hitro pomila posodo.

POVEDEK

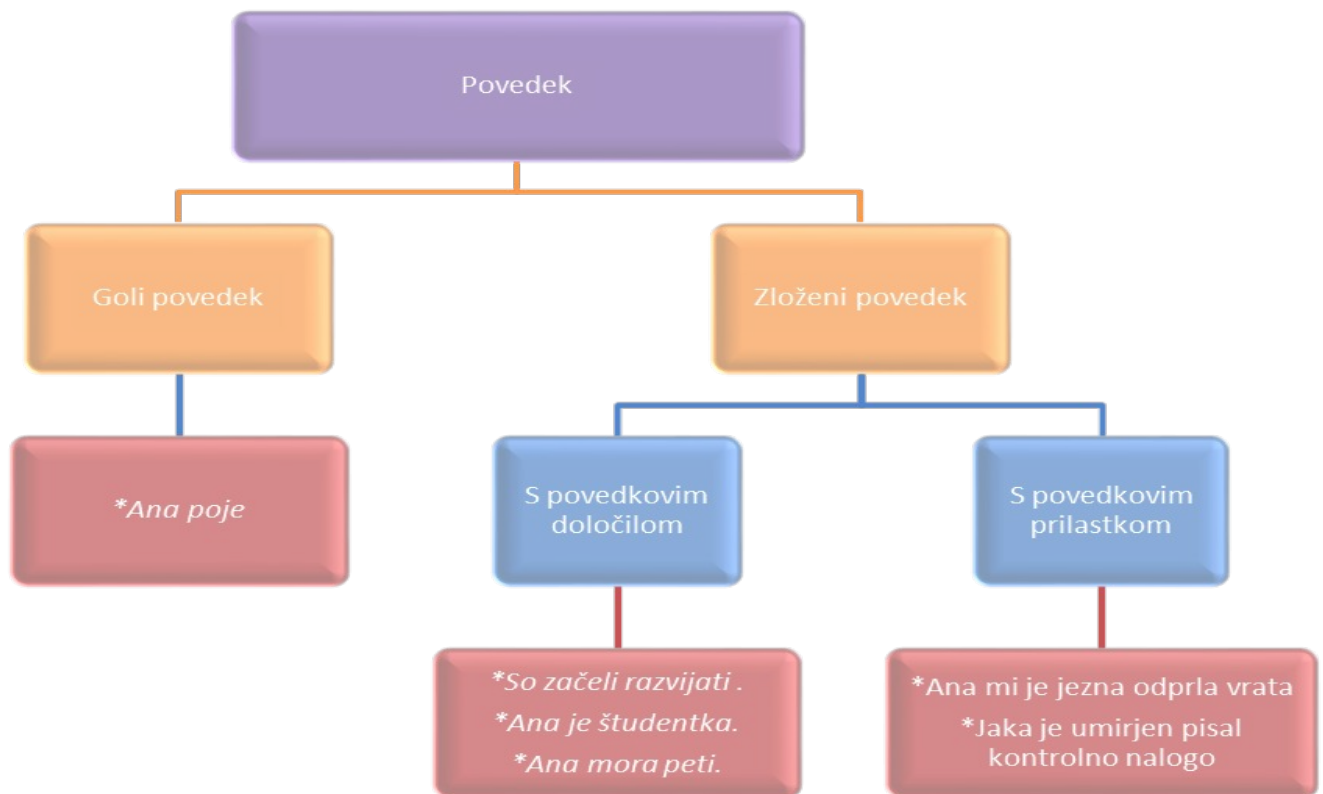
Je najpomembnejši stavčni člen.

Povedek je osrednji stavčni člen in izraža dogajanje, dejanje ali stanje.

Po povedku se vprašamo:

- ❖ kaj delamo?
 - o Dijake vaše šole tudi letos vabimo k sodelovanju v projektu.
- ❖ Kaj se dogaja?
 - o Projekt poteka v okviru programa za promocijo znanosti.
- ❖ Kaj se bo zgodilo?
 - o Najbolje ocenjeni prispevki bodo nagrajeni.

V vsakem stavku je lahko samo 1 povedek!

Povedkovo določilo je sestavni del zloženega povedka in stoji ob nepolnopomenskih glagolih.

Oblike pomožnega glagola biti: je, si, se

2. so to naklonski glagoli: morati, smeti, moči, želei, hotet...

3. so to fazni glagoli: začeti, končati, nadaljevati...

4. sta 2 pomensko nepopolna glagola: postati, imeti...

Povedkov prilastek lahko razstavimo na 2 povedi.

- o Npr. Ana mi je jezna odprla vrata. → Ana je odprla vrata. Bila je jezna

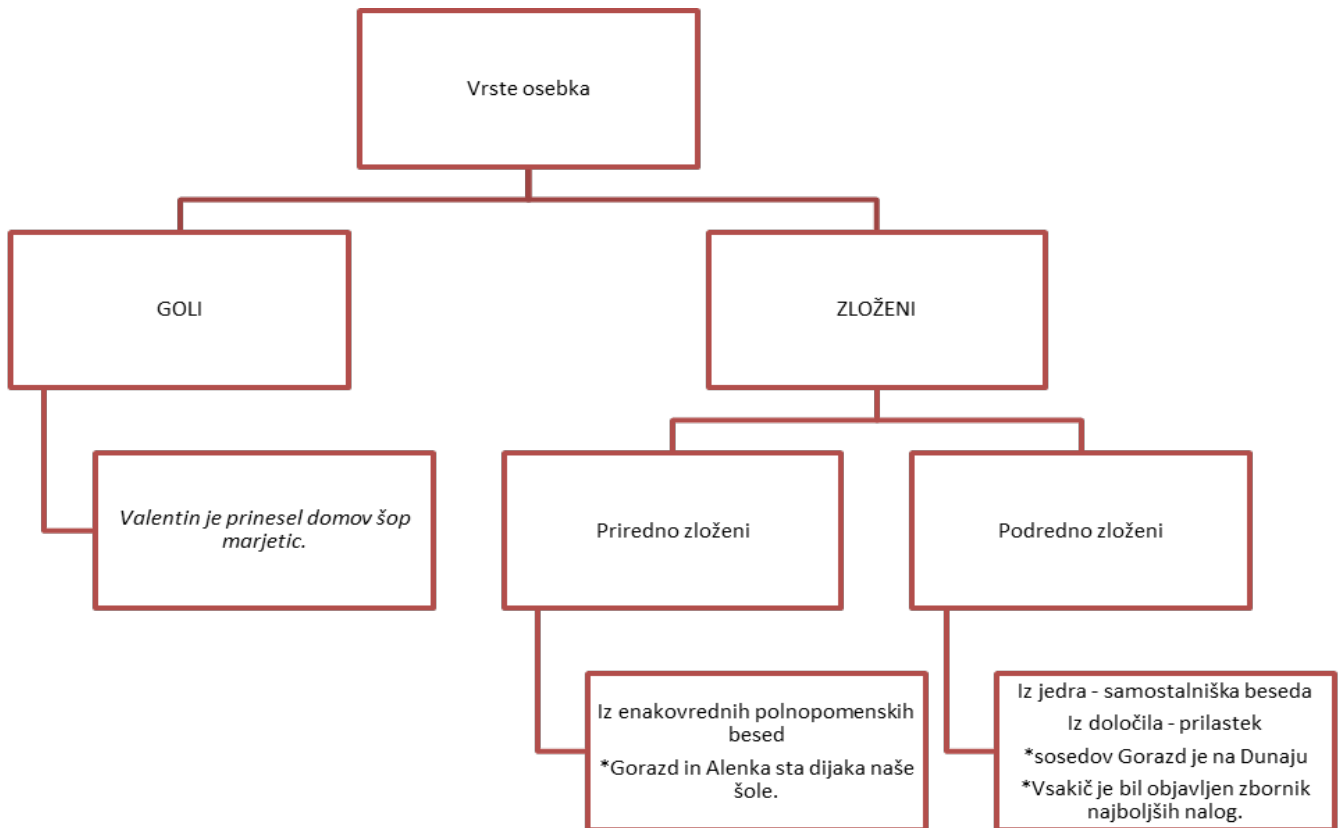
Povedkov prilastek stoji ob glagolih polnega pomena in izraža stanje oseba v trenutku dejanja.

OSEBEK

Osebek je stavčni člen, ki pomensko dopolnjuje povedek s podatkom o tem kdo ali kaj dela? oz. kaj se z njim dogaja?

Primeri:

- o Mentorji
- o Zbornik najboljših nalog
- o Bomo (mi)

Prilastek je lahko:

- ❖ Levi - ujema (Lisina zvitorepka)
- ❖ Desni - ujema in neujema

- o Orehova potica, potica z orehi, torbica iz usnja, usnjena torbica

L.U.

D.NEUJ.

D.NEUJ.

L.UJEMALNI

Ujemalni prilastek je da se ujema po spolu, številu in sklonu.

PREDMET

Predmet je stavčni člen, ki dopolnjuje povedek s podatki:

- ❖ Koga ali česa neko dejanje ne prizadeva
- ❖ Komu ali čemu je namenjeno
- ❖ Na koga ali kaj dejanje prehaja

- ❖ O kom ali o čem dejanje govori
- ❖ S kom ali s čim dejanje gre

Predmet je lahko goli ali zloženi.

Vrste predmeta:

- ❖ GOLI: Nabirali so gobe.
- ❖ ZLOŽENI:
 - Priredno zloženi (iz enakovrednih členov)
 - o Nabirali so gobe in borovnice.
 - Podredno zloženi (samostalniško jedro + določilo - prilastek)
 - o Nabirali so nestrupene gobe.

V enem stavku je lahko več predmetov!

- o Otroci so upokojencem zapeli lepo pesmico.

3.SKL.

..... 4.SKL

PRISLOVNO DOLOCILO

1.) PRISLOVNO DOLOCILO KRAJA

Pove nam kje in kod se kaj dogaja, od kod in do kod je potekalo in kam je bilo usmerjeno neko dejanje.

- o Prijava se opravi kar na spletni strani.

p.d.č.

2.) PRISLOVNO DOLOCILO CASA

Pove nam kdaj, od kdaj, do kdaj in koliko časa je trajalo neko dejanje.

- o Naloge popravijo mentorji do 1.12.2010

p.d.č.

3.) PRISLOVNO DOLOCILO NACINA

pove nam kako je dejanje potekalo.

- o Naloge prijavijo mentorji s priloženo prijavnico.

p.d.nač.

4.) PRISLOVNO DOLOCILO VZROKA

Pove nam zakaj se je neko dejanje zgodilo.

- o Zaradi zdrave radovednosti in raziskovalne žilice se marsikateri

p.d.v

dijak odloči za sodelovanje v projektu.

5.) PRISLOVNO DOLOCILO NAMENA

Pove nam s katerim namenom je bilo opravljeno dejanje.

- o Za objavo v Zborniku je komisija izbrala najboljše naloge.
p.d.n.

6.) PRISLOVNO DOLOCILO POGOJA

Pove nam pod katerim pogojem bi se dejanje uresničilo.

- o Izdelava raziskovalne naloge je brez izkušnega mentorja
precej
težko opravilo.
p.d.p.

7.) PRISLOVNO DOLOCILO DOPUSCANJA

Pove nam kljub čemu se je neko dejanje dogajalo.

- o Kljub zahtevnosti in obsega dodatnega dela se številni
osnovnošolci
p.d.d.
- o in dijaki vsako leto odločajo za sodelovanje.

POLJUDNOZNANSTVENI ČLANEK

To je znanstveno besedilo.

Poljudnoznanstveni članek je namenjen širšemu krogu.

To je prikazovalno besedilo. Značilno je, da je opisovalno besedilo, razlagalno – da razlaga.

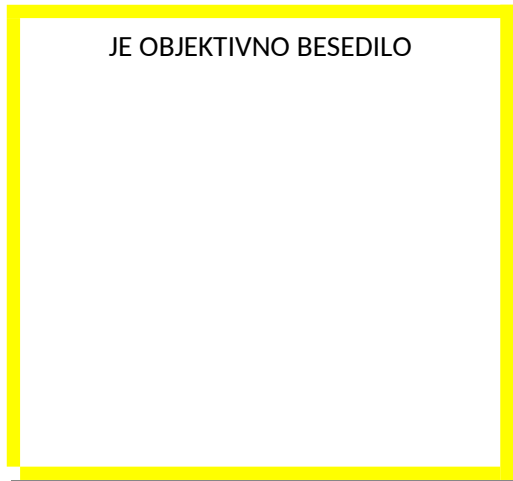
Uporablja domače strokovne izraze.

URADNA PROŠNJA

Uradna prošnja je pozivno besedilo.

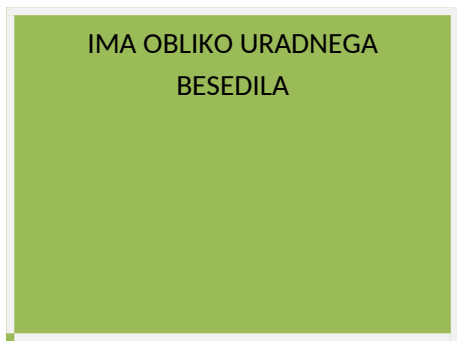
Z njim želimo pridobiti neko korist od uradne ustanove (štipendija, posojilo...).

Je objektivno besedilo.

SESTAVLJENO JE IZ:

- GLAVE
- NASLOVA
- BESEDILA

GLAVA

Podatki o sporočevalcu

Podatki o naslovniku
datum

kraj,

NASLOV (prošnja za...)

Nagovor (spoštovani...)

BESEDILO

Izrek prošnje (prosim...)

Npr. podpisana Emina Keranović prosim za študentsko delo v vašem podjetju. Delala bi od 1.7. – 15.8. v popoldanskih urah. Imam izkušnje s tega področja.

Zahvala

Zahvaljujem se Vam in vas lepo pozdravljam.

Podpi

s

JE NEPOSREDNO BESEDILO

ZLOŽENA POVED

PRIREDNO ŽLOŽENA POVED

Sestavljena iz dveh ali več enakovrednih stavkov oz. sta osnovni in dopolnjevalni stavek enakovredna.

PODREDNO ZLOŽENA

Osnovni in dopolnjevalni stavek sta neenakovredna.

PRIREDJA

VEZALNO PRIREDJE

1.)

Sočasni

dogodek (sočasnost)

V Ziljski dolini je preživelo obdobje protireformacije protestanska In v eni izmed kmečkih družin so ohranili tudi Trubarjeva dela.

2.)

Zaporedni

dogodek (zaporedje)

Ta pomembna angleška ustanova je gradivo sistematično zbirala in dopolnjevala.

Vezniki:

- ❖ IN
- ❖ PA
- ❖ TER

že gre za povezovanje dveh različnih sklopov

STOPNJEVALNO PRIREDJE

Dopolnjevalni stavek izraža sočasni ali zaporedni dogodek.

Povdarja neko nepričakovanost.

- o Ana je ne le obesila perilo, ampak je tudi odšla v trgovino.
- o Niti ne vpraša po sorodnikih, niti jih ne obiskuje.

V stopnjevalnem priredju so dvodelni **vezniki:**

- ❖ NE - NE
- ❖ NITI - NITI
- ❖ NE SAMO . AMPAK TUDI →

NE PIŠEMO VEJICE!

VEJICO PIŠEMO!

LOČNO PRIREDJE

Pri ločnem priredju dopolnjevalni stavek dopolnjuje osnovni stavek z izbrao možnostjo.

Vezniki:

- ❖ Ali - ali
- ❖ Bodisi - bodisi

VEJICE NE PIŠEMO!

Primeri:

- o Ali mi pomagaj ali me ne moti pri delu.
- o Bodisi so hodili na plažo bodisi so trenirali
- o Pomagaj mi ali se odstrani.

PROTIVNO PRIREDJE

Stavka si nasprotujeta oz. sta v nasprotnem razmerju.

Vezniki:

- ❖ a
- ❖ vendar
- ❖ toda
- ❖ le
- ❖ ampak
- ❖ temveč
- ❖ marveč

VEJICO PIŠEMO!

- o Pohitela je v bližnje trgovino, vendar je bila trgovina že zaprta.

POSLEDIČNO PRIREDJE

Posledično priredje je takrat kadar dopolnjevalni stavek izraža posledico dejanja.

Veznik:

- ❖ Zato

VEJICO PIŠEMO!

- o Tovor je bil dragocen, zato so ga morali zavarovati pred neugodnim vremenom.

POJASNJEVALNO PRIREDJE

Dopolnjevalni stavek dopolnjuje/izraža neko logično pojasnilo.

Vezniki:

- ❖ Saj
- ❖ Kajti
- ❖ Namreč
- ❖ In sicer

VEJICO PIŠEMO!

Primeri:

- o To so urškini copati, saj na njih piše njeno ime.
- o Vozili so zelo počasi, kajti preed njimi sta bila dva počasna tovornjaka.

SKLEPALNO PRIREDJE

Sklepalno priredje je takrat kadar dopolnjevalni stavek dopolnjuje osnovni stavek s sklepom, izpeljanim iz trditve v osnovnem stavku.

Veznik:

- ❖ Torej → VEJICO PIŠEMO!
 - o Janeza ni doma, torej imajo spet izredno sejo občnega zbora.

